

Hr Helir-Valdor Seeder
Minister
Põllumajandusministeerium

15.08.2012 nr 2-1.7/12/70035/5

Auditist „Maaelu arengukava meetmete mõju väiketootjatele“

Austatud härra Seeder

Teavitan Teid auditi „Maaelu arengukava meetmete mõju väiketootmisele“ avalikustamata lõpetamisest.

Riigikontroll alustas oma auditi põhjusel, et mitmetes uuringutes ja analüüsidis oli juhitud tähelepanu väikeste põllumajandustootjate vähesele suutlikkusele konkurentsipüsida. Nii Riigikontrolli 2007. aastal lõppenud auditis „Põllumajandustootmise ja maaelu arendamiseks antud toetuste tulemuslikkus“ kui ka Põllumajandusministeeriumi enda „Eesti põllumajandusettevõtete konkurentsivõime analüüsi“ tulemustest selgus, et väikesed põllumajandustootjad ei suuda tavapõllumajandustootmises suurtega võrdselt konkureerida. Väikesed kutselisi põllumajandustootjaid on traditsioonilises põllumajandustootmises palju – ca 4000. Nad moodustavad 60% põllumajandustootjate koguarvust ning ca 20% maal tegutsevate ettevõtete koguarvust. Tulenevalt eelnevast eeldas Riigikontroll, et riik on loonud meetmed väikeste põllumajandustootjate aitamiseks ning soovis auditi tulemusena anda hinnangut nende meetmete tõhususele.

„Eesti põllumajandusettevõtete konkurentsivõime analüüsis“ seisab, et maaelu arengu ressursside kasutamisel tuleks põllumajandusinvesteeringud suunata eelkõige nendesse põllumajandusettevõtetesse, kes ise ei suuda piisavalt investeerida, kuid kellel investeeringud võimaldavad muutuda jätkusuutlikuks. Maaettevõtluse mitmekesistamise toetuse peaks suunama nendele põllumajandustootjatele, kes ei suuda ka investeeringute abil muutuda jätkusuutlikuks.

Maaelu arengukavas on alameede 3.1 mõeldud maaettevõtluse mitmekesistamiseks. Sellest alameetmest on toetust saanud vaid väga vähesed põllumajandustootjad ning puudub info, kui paljud neist kuulusid väikeste tootjate hulka. Seega on olemas küll näiline meede, et aidata põllumajandustootjatel oma tegevust mitmekesistada, kuid meetme ülesehitus ei ole aidanud neid, kes kõige rohkem peaksid oma tegevuse mitmekesistamisele mõtlema.

Riigikontroll analüüs näitab, et Põllumajandusministeerium ei ole teinud piisavalt jõupingutusi, et väikestele tootjatele selgitada oma tegevuse mitmekesistamise vajadust ning sellest lähtuvalt näevad need endiselt oma tegevust tulevikus seotuna traditsioonilise põllumajandusega. Väikeste tootjate leigust kõrvaltegevuste arendamise vastu suurendas seegi, et mitmekesistamise meetmesse lisati suurprojektide voorud, kuid sealt raha taotlemine ja realiseerimine oli jõukohane üksnes suurematele ettevõtetele. Kuna riik ei oodanudki, et paljud põllumajandustootjad (sh väikesed) oma tegevust mitmekesistaksid, siis on 90% ulatuses toetusmeedet saanud kasutada muu maaettevõtluse esindajad. Riigikontroll näeb selles käestlastud võimalust väikeste tootjate abistamisel.

Väikeste põllumajandustootjate arv väheneb pidevalt: aastatel 2007–2010 umbes 5% aastas, samal ajal on suurenenud suurte põllumajandustootjate arv. Seda tendentsi on ministeerium üritanud pidurdada traditsioonilisse põllumajandustootmisesse antava mikropõllumajandusettevõtete investeeringutoetusega (alameede 1.4.1), mida väikesed põllumajandustootjad küsisid kõige rohkem. Riigikontrolli arvates võimaldab selline toetamine väikestele põllumajandustootjatele aga üksnes ajutist leevendust, pikemas perspektiivis ei ole selle abil võimalik saavutada toodangu

konkurentsivõimelisust. See aga tähendab, et kuigi traditsioonilise põllumajandusega jätkamine ei ole kestlik, jätkab riik väikestele põllumajandustootjatele investeringuraha jagamist.

Auditi käigus selgus, et Riigikontrollil ei ole võimalik meetmete mõju väikestele põllumajandustootjatele hinnata, kuna maaelu arengukavas ja rakendusmäärustes ei eristata väikeseid põllumajandustootjaid abivajava sihtrühmana ning puuduvad eraldi neile suunatud spetsiifilised meetmed, eesmärgid ja tulemuslikkuse indikaatorid. (Kõige väiksem eristatud sihtrühm on mikropõllumajandustootjad ehk ettevõtjad, kelle aastakäive jääb kahe miljoni euro piiresse ja kus ei tööta rohkem kui kümme inimest. Eestis on ligikaudu 90% põllumajandustootjatest mikroettevõtjad.) Riigikontrolli arvates ei ole samadel põhjustel ka Põllumajandusministeeriumil endal võimalik hiljem väikeste tootjate toetamise edukusele hinnangut anda.

Riigikontroll soovib siiski juhtida põllumajandusministri tähelepanu sellele, et Põllumajandusministeerium ei ole üheselt määranud, kuidas põllumajanduse jätkusuutlikkust tagada. Kui ministeerium leiab, et väikestel põllumajandustootjatel ei ole traditsioonilise põllumajandusega jätkamisel tulevikku, siis tuleks põllumajanduspoliitikat planeerides luua meetmed, mis aitaksid väikesi põllumajandustootjaid kas oma tegevust mitmekesistada või sektorist valutult lahkuda. Maaelu arengukavas aastateks 2007–2013 selliseid ainult väikestele kutselistele põllumajandustootjatele mõeldud meetmeid aga ei ole.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et hoolimata Põllumajandusministeeriumi enda tõdemusest, et väikesed põllumajandustootjad ei ole traditsioonilise põllumajandusega tegeledes jätkusuutlikud, ei ole ministeerium suutnud luua ega rakendada meetmeid, mis aitaksid sellistel tootjatel oma tegevust mitmekesistada. Selle tulemusena on väikeste tootjate arv igal aastal vähenenud. Tulenevalt eeltoodust soovib Riigikontroll põllumajandusministril järgmist:

- Määrata väikesed (kutselised) põllumajandustootjad järgmises maaelu arengukavas investeringutoetuste eraldi sihtrühmana. Toetuste tõhususe suurendamiseks sätestada meetmetes eraldi väikestele tootjatele spetsiifilised eesmärgid ja tulemuslikkuse indikaatorid, mis võimaldavad toetuste mõju hiljem hinnata.
- Luua meetmed, mis aitaksid väikestel põllumajandustootjatel oma tegevust ennekõike mitmekesistada ning panustada nõutamistegevusse, et suunata tootjaid mitmekesistamise teed valima.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Tarmo Olgo
Peakontrolör
Tulemusauditi osakond

Liisi Uder 640 0740
liisi.uder@riigikontroll.ee